E 122/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission työohjelma vuodelle 2022.
Talousvaliokunta, 16.12.2021

Suomen ilmastopaneeli
Markku Ollikainen, tiedesihteeri Marianne Leino

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2021-AK-411195.pdf

Komission työohjelma vuodelle 2022

Komissio esittää vuoden 2022 työohjelmassaan askeleita kohti covid-19- pandemian jälkeistä Eurooppaa, joka on entistäkin vihreämpi, oikeudenmukaisempi, digitaalisempi ja kestävämpi. Komissio toteaa työsuunnitelmansa olevan laadittu sopusoinnussa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteiden ja Pariisin ilmastosopimuksen kanssa.

Työohjelma rakentuu kuuden painopisteen varaan: 1) Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (*A European Green Deal*); 2) Euroopan digitaalinen valmius *(A Europe fit for digital age*); 3) ihmisten hyväksi toimiva talous (*An economy that works for people*); 4) vahvempi Eurooppa maailmannäyttämöllä (*A stronger Europe in the world*); 5) eurooppalaisen elämäntavan edistäminen (*Promoting our European way of life*) ja 6) uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle (*A new push for European democracy*).

Työohjelman liitteenä esitetään vuodelle 2022 kaavaillut aloitteet, joista ilmastopaketin alta löytyvät F-kaasuja koskevan sääntelyn uudelleentarkastelu, EU-laajuinen sääntelykehys harmonisoiduille toimille koskien kuljetuksia ja logistiikkaa, raskaiden ajoneuvojen CO2-päästöraja-arvojen tarkastelu sekä sääntelykehys hiilipoistojen sertifioinnille. Valtioneuvosto toteaa, että näihin aloitteisiin liittyviä kantoja otetaan sitten, kun aloitteita tulee.

Suomen ilmastopaneelin näkemykset

Ilmastopaneeli keskittyy lausunnossa ennen muuta työohjelman vihreän kehityksen edistämistä koskeviin toimiin, mutta ottaa huomioon ilmastotoimien monet kytkökset myös muuhun politiikkaan.

Ilmastopaneeli nostaa lausunnossa esiin työohjelman puutteita. Valtioneuvoston tavoin Ilmastopaneeli muodostaa kantansa tuleviin aloitteisiin sitä mukaa, kun komissio niitä julkaisee.

EU:n ilmastotavoitteet

Ilmastopaneeli yhtyy Suomen hallituksen näkemykseen siitä, että EU:n on tähdellistä paitsi saavuttaa vuodelle 2030 asetettu vähintään 55 % päästövähennystavoite, myös edistää sen ylittämistä. Glasgow'n COP26-ilmastokokouksen viesti Pariisin sopimuksen allekirjoittajamaille oli päästövähennysten kiireellinen tarkentaminen ylöspäin vastaamaan Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitetta. Ilmastopaneelin laskelmien mukaan EU:n globaalisti reilu ja 1,5 asteen mukainen päästövähennystavoite olisi 63 %, jos noudatetaan tasajaon periaatetta ja 66 % mikäli noudatetaan maksukykyperiaatetta (BKT:n nojalla).

Ilmastopaneeli katsoo, että komission tulisi ottaa Glasgow'n päätelmien pohjalta tehtävä arviointi työohjelmaan ja täsmentää miten EU:n ilmastokokonaisuus on linjassa 1,5 asteen tavoitteen kanssa. EU voi täsmentää omaa ilmastotavoitettaan ilman laajempaa tarvetta ilmastopolitiikan reformointiin kiristämällä EU ETS:n päästökaton lineaarista leikkuria. Uuden tieliikenteen ja lämmityksen päästökaupan päästökatto voitaisiin asettaa myös vastaamaan tätä tavoitetta.

Maatalouden CAP-politiikka sopusointuun ilmasto-, monimuotoisuus- ja vesiensuojelutavoitteiden kanssa

EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa suunnitellaan edelleen käytännössä varsin irrallaan ilmastotavoitteista. CAP-suunnittelulla ei perinteisesti ole ollut yhteyttä EU:n vesiensuojelutavoitteisiin, jotka on asetettu vesipuitedirektiivissä. Myös monimuotoisuustavoitteiden osalta tarkentamisen varaa on. CAP:n irrallisuus on johtanut tilanteeseen, jossa maatalouden ilmastotoimet ovat vähäiset ja esimerkiksi Itämerellä maatalous on ylivoimaisesti suurin vesistöjen kuormittaja. Nykyinen komission ehdotus ei tuo muutosta edeltävään tilanteeseen. Maatalouspolitiikkaa tulisi tehdä sopusoinnussa eikä ristiriidassa muiden tavoitteiden kanssa, jotta toimet olisivat resurssitehokkaita ja toimintaympäristö ennustettava maatalousalalla. Politiikkajohdonmukaisuus ja ilmastopolitiikan läpileikkaava luonne on toistaiseksi jäänyt EU:n maatalouspolitiikassa huomiotta, mikä on ristiriitaista EU:n ilmastolain kanssa, jossa todetaan, että siirtyminen ilmastoneutraaliuteen edellyttää muutoksia kaikilla politiikan aloilla sekä yhteisiä toimia kaikilta ja, että kaikkien asiaankuuluvien unionin säädösten ja politiikkojen on oltava johdonmukaisia ilmastoneutraaliustavoitteen kanssa ja edistettävä sen saavuttamista.

Ilmastopaneeli ehdottaa, että CAP-suunnitelmaa täsmennetään ja ilmastotoimiin tuodaan pakottavaa politiikkaa luomalla hiilen hinnoittelua. Samalla tulee edellyttää kansallisten suunnitelmien tarkentamista niin, että ilmasto- ja ympäristötavoitteet tulevat sitovasti ohjelmaan.

Ilmastotoimien merkitys ruokaturvalle myös EU:n rajojen ulkopuolella

Komissio korostaa aivan oikein teollisten ja energiaa koskevien innovaatioiden roolia myös ilmastohaittojen vähentämisessä ja EU:hun kohdistuvien ulkoisten paineiden vähentämisessä. Huomiota ei sen sijaan saa se, että myös sopeutumisen edistämisellä voi olla tässä suhteessa merkittävä rooli. Lähi-Itä ja Pohjois-Afrikka kärsivät lisääntyvästä kuivuudesta ja kasvavasta ruokapulasta samalla, kun väestö näillä alueilla edelleen kasvaa. Ruokaturvan edistäminen on välttämätöntä, jotta voidaan vähentää muuttopainetta, jonka ilmastopakolaisuus aiheuttaa.

Komission tulisi ottaa välittömästi työlistalle soluviljeltyjen proteiinien tarjoaman ruoan tuotannon vallankumouksen edistäminen. Soluviljeltyjä proteiineja tuotetaan uusiutuvan energian avulla bioreaktoreissa ilman, että tuotantoon käytetään maata. Soluviljelty liha hyödyntää viljelykasveja glukoosin lähteenä, mutta monet muut proteiinit ovat täysin riippumattomia maataloudesta. Soluviljeltyjä proteiineja voidaan tuottaa siellä missä ihmiset asuvat ja luonnonolosuhteista riippumatta. Ne tarjoavat vastauksen kasvavan väestön ruokintaan, lisääntyvään kuivuuteen ja juomaveden niukkuuteen. Jo nyt esimerkiksi Singapore ja Israel ovat kiinnittäneet huomiota soluviljeltyihin proteiineihin juuri ruokaturvan takaajana.

Ilmastopaneeli korostaa, että EU:n komission tulee laatia suunnitelma soluviljeltyjen edistämiseksi tavalla, jolla luodaan ilmasto- ja ympäristöhyötyä sekä edistetään sopeutumista lisääntyvään kuivuuteen ja kuumuuteen. EU:n tulee huolehtia, että tätä kehitystä ei hidasteta perinteisen maatalouden suojelemiseksi.